

ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน: ความท้าทายของอาเซียน

สรุปโดย ดร. ภัคพงศ์ พจนารถ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนเป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาสำคัญในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลกโดยได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นมากเนื่องจากความเป็นโลกาภิวัตน์ของยุคสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศและทางน้ำ ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในเอเชีย ทำให้มีการคาดการณ์ว่าภูมิภาคนี้จะเป็นแหล่งกำเนิดของมลพิษต่างๆที่เกิดจากน้ำมีอมมนุษย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกในช่วงทศวรรษอันใกล้ มลพิษที่เกิดขึ้นในเอเชียสามารถส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆในภูมิภาครวมถึงภูมิภาคอื่นๆได้ ในปัจจุบันแหล่งกำเนิดมลพิษที่สำคัญของเอเชีย อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็เริ่มถูกจับตามองว่าจะเป็อีกภูมิภาคหนึ่งซึ่งจะเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษหลักของโลกในอนาคตอันใกล้

ในงานประชุมวิชาการ วันคล้ายวันสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กลุ่มย่อยสาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ “ปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน: ความท้าทายของอาเซียน” ในวันที่ 1 เมษายน 2557 ที่ผ่านมามีนักวิชาการสี่ท่านมาร่วมอภิปราย โดยมี ผศ. ดร. วรางคณา ศรีนิล อาจารย์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นผู้ดำเนินรายการ ดร. ภัคพงศ์ พจนารถ อาจารย์ร่วมคณะเดียวกันได้เปิดประเด็นถึง ปัญหามลพิษข้ามพรมแดนที่เกิดขึ้นในโลกและในทวีปเอเชีย โดยได้พูดเน้นถึงปัญหาของการแพร่กระจายมลพิษทางอากาศจากประเทศจีนไปยังประเทศญี่ปุ่น ซึ่งตรวจพบได้จากการวิเคราะห์ผ่านการสังเกตการณ์จริงและแบบจำลอง ซึ่งปัญหามลพิษทางอากาศหลักสองชนิดที่ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเป็นกังวลอย่างยิ่งคือ การแพร่กระจายของก๊าซโอโซน และ ฝุ่นละอองขนาดเล็กชนิด PM2.5 งานวิจัยของ ดร. ภัคพงศ์ จากการตรวจวัดโอโซนในประเทศญี่ปุ่นและจีน สามารถสรุปให้เห็นความสัมพันธ์ของก๊าซโอโซนในทั้งสองประเทศและการแพร่กระจายข้ามพรมแดนจากประเทศจีนมายังประเทศญี่ปุ่น ด้วยขนาดของแหล่งกำเนิดมลพิษที่ใหญ่มากในประเทศจีน ทำให้มีความน่าจะเป็นที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและประเทศอื่นๆในอาเซียนในบางฤดูกาลด้วย ดร. นริศรา ทองบุญชู คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังได้ศึกษาปัญหามลพิษทางอากาศจากไฟป่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้แบบจำลองแบบบูรณาการ ซึ่งศึกษาจาก ภาพถ่ายดาวเทียม แบบจำลอง WRF-Chem และข้อมูลที่เกี่ยวข้องพบว่า ไฟป่าที่เกิดขึ้นตอนบนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเดือนมีนาคม 2550 เกิดมากที่สุดในประเทศพม่า โดยมีสัดส่วนถึง 50% และอิทธิพลของลมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้หมอกควันที่แน่นอนจากประเทศพม่าเคลื่อนตัวเข้าสู่ภาคเหนือตอนบนประเทศไทยและบางส่วนของประเทศ

ลาว ส่งผลให้มลพิษทางอากาศเช่น NO₂ และ PM10 มีค่าเกินค่ามาตรฐานและสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้ ผศ. ดร. สราวุธ เทพานนท์ อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้นำเสนอการจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดนสำหรับประเทศไทยและอาเซียน ผ่านข้อตกลง Tranboundary haze agreement ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการติดตามตรวจสอบ การป้องกันการเกิดปัญหา และการดำเนินการทั้งภายในประเทศและในรูปแบบความร่วมมือผ่านอาเซียนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าแต่ละประเทศในอาเซียนมีขีดความสามารถและสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน กรอบการดำเนินงานจึงต้องเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศในการจัดการปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้พบว่าในปัจจุบัน ประเทศสิงคโปร์มีการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่สุดในอาเซียนและสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาแนวทางการจัดการปัญหามลพิษข้ามพรมแดนให้แก่ประเทศอื่นๆในภูมิภาค ในช่วงท้าย รศ. ดร. ศิวัช พงษ์เพียจันทร์ อาจารย์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้ศึกษาถึงจำนวนผู้ป่วยในโรงพยาบาลนครพิงค์จังหวัดเชียงใหม่ และความเกี่ยวข้องกับปริมาณ PM2.5 และข้อมูลทางอุตุนิยมวิทยา ในระหว่างปี 2550-2556 และจากการวิเคราะห์เชิงสถิติพบว่ามลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นในช่วงหมอกควัน สามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ป่วยได้